

“

Sempre, al carrer de Sant Roc, hi havia una família que tenia enterrat a la mar un dels seus, un que havia sortit un dia amb la barca i que mai veieren tornar”

Reportatge

No sempre el carrer de Sant Roc, amb els espais que l'envoltaven, gaudí d'aquella pau tranquil·la, no sempre hi regnà l'alegria, ni s'hi sentiren els cants, les converses de “les sargidores”.

Hi hagué dies que el carrer de Sant Roc semblava transformat, gairebé desconegut. Això s'esdevenia quan, en dies de borrasca, les barques es trobaven al mar.

En dies així, el carrer de Sant Roc, habitat gairebé exclusivament per mariners, apareixia ombrívol, enfonsat en un silenci opressiu; semblava com si el cel obscur pesés sobre el carrer, li prestés el seu tint ombrívol, i s'hi tintessin les ànimes.

El record d'altres tempestes, de desgràcies lligades a elles, planava també en l'aire; el feia més ombrívol i pesat, i aquí i allà es veien les dones, en petits grups aturats davant les portes i comentant en veu baixa.

Sempre, al carrer de Sant Roc, hi havia una família, de vegades més d'una, que tenia enterrat a la mar un dels seus, un que havia sortit un dia amb la barca i que mai veieren tornar. No en recordo gaires, d'aquestes incidències, però les poques que vaig presenciar han restat a la meua memòria amb gran precisió; d'altres vaig sentir referir-les.

Les que vaig presenciar m'han restat com en retalls, en escenes trencades, que no sabia en quin moment situar, però sempre lligades –sempre en aquell escenari– al carrer de Sant Roc.

“

Al davant, s'hi veien les mares, els fills, o germans dels qui eren al mar, les mares amb els seus fills petits”

Veig en un lloc una dona que avança des del fons del carrer, amb el rostre trasmutat, l'expressió aterrida i cridant, i veig les dones sortint de les cases, corrent devers ella, preguntant què passava. Totes, tanmateix, s'ho temien, totes ho endevinaven. Poc després se sabia que el pare, o el marit, havia mort al mar.

Veig, en una altra visió, les dones anant i venint entre el carrer i la platja sota el temporal; l'alarma sobtada; sento les veus,

## Tornar a l'Ebre

El 1961, Sebastià Juan Arbó va publicar en castellà 'Els homes de la terra i el mar', títol que ara Proa recupera en versió de Joan Todó



ELS HOMES DE LA TERRA I EL MAR

Sebastià Juan Arbó

Traductor: Joan Todó

Editorial: Proa  
Barcelona, 2015

Pàgines: 352

Preu: 18 euros

les preguntes, els comentaris dels meus, sense fer cas de mi, ni de les meves preguntes, del meu interès per saber què passava, de la meua angoixa, dels meus desigs gairebé de plorar.

En un altre quadre, veig els mariners avançant pel carrer –potser era el mateix dia, ja al capvespre–; els veig avançant amb els impermeables regalimant, amb els rostres somrients i pàl·lids sota els barrets, amb els seus fills envoltant-los, abraçats a les seves cames o a coll, veig la mu-

“

Els meus records passen d'aquí a la casa de la plaça, vast edifici, propietat d'una família francesa que s'havia instal·lat a Sant Carles, on tenien grans propietats”

ller al seu costat amb restes de plor als ulls, i les dones, saludant-los al seu pas, els ulls entumits. Però aquesta vegada ploraven d'alegria.

Passava, alguns cops, que la borrasca es desencadenava ja cap al tard, inesperadament, amb totes les barques al mar. Aleshores el drama no afectava només el carrer de Sant Roc, sinó tots els carrers del mar i fins i tot els de fora: el drama pesava aleshores sobre el poble sencer; aquell dia s'oblidaven les rancúnies i tots participaven en el dolor dels qui tenien els seus al mar.

Jo recordo, un dia així, la multitud congregada al Mollet i fins i tot més enllà, a les roques vora el barranc; els veig sotjant l'horitzó –la mirada fixa allà dins, al mar sense fer cas del vent i de la pluja. Al davant, s'hi veien les mares, els fills, o germans dels qui eren al mar, les mares amb els seus fills petits. Llavors eren dignes de sentir les veus, les exclamacions, l'explosió d'alegria que els sacsejava a tots quan, allà a l'horitzó, doblada la punta de la Banya, apareixia entre les boires l'ombra d'una barca. “Una! Una atra! Mireula! Una atra! Ne ve una! Mireula!” I una estona després: “És la Maria! És la Teresa!” I sentir les veus; sentir el plor de les famílies, i vora seu, la desolació dels altres, que esperaven també els seus, i que semblava fer-se més viva.

Recordo una d'aquestes tempestes; a poc a poc havien anat entrant les barques al port, saludades pels crits, per l'alegria de la multitud. Hi mancava només una barca; la tempesta refermava; es feia tard, les ombres de la nit començaven a baixar sobre el mar i la barca no arribava. El desànim anava guanyant tothom; els familiars ploraven; molts ja havien desertat la platja, quan algú, assenyalant al lluny, entre la boira, entre la pluja i les ombres del vespre, llançà el seu crit: "Ja ve! Ja ve! Ja ve! Ja està aquí! Mireu-la! Ja ve!" I tots a cor, repetien les paraules, a mesura que la descobrien. "Ja ve! Ja ve! Ja està aquí!", amb veu tremolosa, captivadora, que feia plorar i ens sacsejava tot l'ésser.

Si en dies així algú hagués entrat a les cases –al carrer de Sant Roc, al de Sant Sebastià o al de Sant Francesc, o als altres carrers de la Marina–, a totes s'hi hauria vist, damunt la calaixera, la imatge de la Mare de Déu del Carme, amb flors posades en vasos, i entre elles, espelmes enceses.



## De nit, des de la meva cambra, podia sentir també el continu i profund so dels caragols de mar”

En aquestes contingències, després, venia infal·liblement l'últim acte: la processó, a la qual assistien tots els que havien tornat del mar. La processó baixava per la plaça; descendia pel carrer de Sant Francesc i s'endinsava pels altres carrers del mar, fins a la platja. Al darrere, reverents, emocionats, vestits amb la roba de mariner, amb el cap descobert, descalços i el rem sobre l'espatlla, anaven ells, els mariners salvats de la tempesta, i a prop se sentia el murmuri de la gent, i es veien llàgrimes per tots els ulls.

Els meus records passen d'aquí a la casa de la plaça, vast edifici, propietat d'una família francesa que s'havia instal·lat a Sant Carles, on tenien grans propietats. Amb ells havia treballat la meva àvia i treballava ara el meu pare. Nosaltra ocupàvem un dels pisos de la part alta; els amos eren instal·lats al principal.

Passar de la cofurna on havíem viscut amb la meva àvia al pis que ocupàvem a la nova casa era com passar d'una cabana a un palau. Aquí teníem cuina, dormitoris amb llits, menjador; teníem, sobretot, llibertat per moure'ns a pler i no se sentia cap ferum. El pis tenia, a més, un balcó a



**Sebastià Juan Arbó** va publicar aquest llibre sobre l'Ebre el 1961 però en castellà i ara Proa el torna a publicar traduït al català ARXIU

la plaça, i una finestra que donava al mar, amb una vista esplèndida, a la qual m'abocava, ja de petit, enfilant-me sobre una cadira.

De nit, des de la meva cambra, podia sentir també el continu i profund so dels caragols de mar, i en dies de forta maregassa, especialment amb vent del sud, l'estrepit sord de les ones estavellant-se allà baix contra els rompents; allò que em causava una impressió més fonda era, tanmateix, el so dels caragols de mar. Amb ells, generalment, es cridava el bot que esperava a la platja, des de les barques de bou, per anunciar-li l'arribada; en algunes ocasions es tractava d'una crida d'auxili; per a mi, en el so dels caragols sempre hi havia alguna cosa d'aventura, de perill que exaltava la meva imaginació.

En el silenci de la nit, ajagut al llit, vaig sentir-ho moltes vegades i fins a hores petites. No sé quina misteriosa i intensa fascinació exercia en mi el so llunyà dels ca-

ragols de mar. Amb ells semblava que em submergís en un món estrany de misteri i de poesia; com suspès entre la nit d'on venia i la nit on anava, amb suggestions de rutes de mar, d'aventura, de ciutat remota; amb una crida misteriosa que no sabia entendre, amb no sé quina dependència estel·lar i profunda, com si, tot venint del premón, em cridés a les delícies d'una felicitat perduda o somniada; com si en el so dels caragols sentís la crida de la meva veritable pàtria, la pàtria del meu esperit, en la qual hi hauria el fonament cert dels meus afans i de les meves nostàlgies. També això ha desaparegut dels costums del meu poble; la crida dels caragols de mar, que sonava de nit a les nostres platges i que, arribant fins a la meva cambra infantil, em tenia desvetllat sentint-la, ha emmudit, com tantes coses, i ha emmudit per sempre. Cap nen podrà tornar a somniar amb la seva crida en les nits suaus del meu poble. \*